

УЧЕБНА ПРОГРАМА

Утвърждавам:
Декан:

LW 503

НАКАЗАТЕЛНО ПРОЦЕСУАЛНО ПРАВО

Приета: прот. № 40 от 30.09.1997г.; изм. прот. № 11 от 17.09.2011; изм. прот. № 15 от 24.06.2016г.

Лектор: Проф.д-юн Маргарита Чинова

АНОТАЦИЯ

Наказателнопроцесуалното право като учебна дисциплина изучава наказателнопроцесуалното право на Република България, както и наказателният процес като държавна дейност, която има строго специфичен предмет – разглеждането и решаването на наказателни дела. Учебната дисциплина се преподава в две части – обща и специална. В общата част се изучават основните принципи на наказателния процес и участниците в наказателнопроцесуалната дейност – съд, прокурор, следовател, обвиняем, защитник, пострадад, частен обвинител и т. н. Учението за доказателствата и мерките за процесуална принуда заема най-важното място в тази част на учебната дисциплина. Специалната част се преподава следвайки хронологията на развитието на самата наказателнопроцесуална дейност. Основно се поставя акцент върху досъдебното производство и най-важните институти на разследването, като – повдигане и предявяване на обвинението, предявяване на разследването, действията напрокурора след приключване на досъдебното производство и т.н. Изучават се детайлно отделните етапи на първоинстанционното, апелативното и касационното производство. В специалната част на дисциплината се преподават и редица особени правила и особени производства, като бързо и незабавно производство, съкратено съдебно следствие, споразумението, особените правила за разглеждане на дела за престъпления, извършени от непълнолетни и т.н. По всички лекционни теми се изучават и съответните европейските стандарти за «надлежна съдебна процедура» по смисъла на чл.6 от Европейската конвенция за защита правата на човека, както и принципни решения на Европейския съд по правата на човека в Страсбург.

ОСНОВНИ ЦЕЛИ

Дисциплината ще даде основни знания във връзка с наказателнопроцесуалното право като един от основните клонове на действащото ни право. Студентите трябва да придобият умения за правилното тълкуване на закона, за решаването на казуси, за изготвяне на протоколи и актове по основните въпроси по наказателните дела.

ПРЕДПОСТАВКИ

Дисциплината е основна в наказателноправната материя. Трябва да се чете след задълбочено изучаване на наказателното право и криминалистика.

СТАТУТ И СТРУКТУРА

специалност	статут	Кредити	редовно обучение			задочно обучение	
			л	с	у общ	л	с у общ
Право	Задължителна	12	90	90	180	110	110

СЪДЪРЖАНИЕ НА КУРСА

Раздел I. Обща характеристика на наказателния процес на Република България

Тема 1. Исторически типове наказателен процес – обвинителен, следствен и смесен.

Тема 2. Същност и задачи на наказателния процес и съответствието му с международните актове по защита правата на човека (Европейската конвенция за защита правата на човека, Международният пакт за граждански и политически права, Всеобщата декларация за правата на човека и др.)

Тема 3. Наказателният процес като правно регламентирана дейност по образуването, разглеждането и решаването на наказателни дела.

Тема 4. Наказателното производство – фази и стадии на процесуалното развитие.

Тема 5. Основни процесуални функции.

Тема 6. Понятие за наказателно преследване.

Раздел II. Основни начала на наказателния процес

Тема 7. Понятие, система и обща характеристика на основните начала. Конституционни основи.

Тема 8. Право на защита и основните процесуални гаранции за осигуряване правото на защита.

Тема 9. Официално начало. Разкриване на обективната истина в наказателния процес. Принцип на свободното вътрешно убеждение.

Тема 10. Състезателност. Непосредственост и устност. Централно място на съдебното производство. Разглеждане и решаване на делата в разумен срок.

Раздел III. Субекти на наказателния процес

Тема 11. Участници, субекти и страни в наказателния процес.

Тема 12. Съдът – главен субект на наказателния процес.

Тема 13. Прокурор и разследващи органи.

Тема 14. Частен обвинител. Частен тъжител.

Тема 15. Обвиняем. Защитник, повереник и особен представител.

Тема 16. Граждански ищец и граждански ответник. Участници извън кръга на субектите на наказателния процес.

Тема 17. Мерки на процесуална принуда

Раздел IV. Доказването по наказателни дела

Тема 18. Същност на доказването. Историческо развитие на доказателственото право. Изискванията на Европейската конвенция за защита правата на човека за стандартите при

събирането и проверката на доказателства чрез използване на способности, свързани с накарняване на основни права и свободи.

Тема 19. Предмет и тежест на доказване.

Тема 20. Същност на доказателствата и видове

Тема 21. Същност на доказателствените средства и видове.

Тема 22. Способи за събиране и проверка на доказателствения материал – обща характеристика и съответност с Евроейските стандарти.

Раздел V. Досъдебно производство

Тема 23. Обща характеристика на досъдебното производство.

Тема 24. Ред за извършване на разследването.

Тема 25. Предпоставки за привлечение на обвиняем и предявяване на обвинението.

Тема 26. Действия на прокурора след приключване на разследването.

Раздел VI. Съдебното производство и минималните изисквания на чл. 6 от Европейската конвенция за защита правата на човека за “надлежна съдебна процедура”.

Тема 27. Обща характеристика на първоинстанционното съдебно производство като централно производство в наказателния процес.

Тема 28. Действия преди разглеждане на делото в съдебно заседание.

Тема 29. Разглеждане на делото по същество в първата инстанция.

Раздел VII. Производствата за проверка на невлезли в сила съдебни актове.

Тема 30. Въззивното и касационното производство като редовни способности за проверка на невлезли в сила съдебни актове.

Тема 31. Същност на въззивното производство и правомощия на въззивния съд.

Тема 32. Същност на касационното производство и правомощията на ВКС.

Раздел VIII. Привеждане в изпълнение на влезлите в сила присъди. Възобновяване на наказателни дела. Особени правила и особени производства.

Тема 33. Привеждане в изпълнение на влезлите в сила присъди – обща характеристика. Възобновяване на наказателни дела като извънреден способ за проверка на влезли в сила съдебни актове.

Тема 34. Особени правила за разглеждане на дела за престъпления, извършени от непълнолетни. Особени правила за разглеждане на дела за престъпления подсъдни на военните съдилища.

Тема 35. Бързо и незабавно производство. Освобождаване от наказателна отговорност с налагане на административно наказание. Споразумение. Съкратено съдебно следствие. Особени правила за разглеждане на дела, подсъдни на специализираните наказателни съдилища.

Тема 36. Особени производства във връзка с изпълнение на наказанието.

Тема 37. Прилагане на принудителни медицински мерки. Реабилитация.

СЕМИНАРИ

Раздел I. Обща характеристика на наказателния процес на Република България

По тази тема студентите могат да ползват следните литературни източници: **Павлов Ст.**, Наказателен процес на Република България, Обща част, С., 1996; **Манев Н.**, Учебно ръководство по наказателен процес, С., 2005; **Трендафилова Е.**, Промените в НПК от 1999г. Теоретични положения, законодателни решения, тенденции, С., 1999 # Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи и някои въпроси на наказателния процес в Република България, Правна мисъл, № 2, 1993; **Цонков И.**, Основни форми на построяване на наказателния процес, Правна мисъл, № 4, 1993 # Някои въпроси свързани с наказателнопроцесуалните функции, Правна мисъл, № 2, 1994 # Промените в НПК- необходими или допустими?, Общество и право, бр.1, 2010; **Чинова М.**, Понятието “наказателно преследване”, Съвременно право, № 6, 2000 # Прокуратурата като орган на съдебната власт, Съвременно право, № 5, 1997 # Решения на Конституционния съд по въпроси на наказателния процес в съавт. **С Иванова М.**, С.2010 # За България влезе в сила нова Директива на Европейския парламент и на Съвета, сп. „Норма” № 9 от 2012 г.; Европейски съд по правата на човека, избрани решения за 1996 г.- 2000 г., Пл., 2003; Български дела пред Европейския съд и Европейската комисия по правата на човека, решения по допустимост и доклади, Пл., 2002.; Сборник тълкувателни решения и постановления по наказателни дела, С. 2016 г.; **Сълов Ив.**, Актуални въпроси на наказателния процес, С., 2016 г.

Раздел II. Основни начала на наказателния процес.

По тази тема студентите могат да ползват следните литературни източници: **Павлов Ст.**, Осигуряване на гражданите право на защита в наказателния процес на НРБ, С., 1986; **Радева Р.**, Правото на защита на обвиняемия в наказателния процес на НРБ, С., 1985 # Защита на правата на пострадалия в наказателния процес, С., 1991; **Трендафилова Е.**, Бързината в наказателния процес, Право, администрация, политика, № 3, 1999 # Основни въпроси на реформата в наказателния процес, Юридически свят, № 2, 1999; **Цонков И.**, Някои въпроси на наказателнопроцесуалните принципи, Закон, № 1, 1994; # Теория и практика на съдебното производство по наказателни дела (Състезателността в светлината на Европейската конвенция за правата на човека); **Маринова Г.**, Споразумението и основните начала на българския наказателен процес, Правна мисъл № 2, 2001.; **Чинова М.**, Преглед на съдебната практика за правото на обвиняемия делото му да се разгледа в разумен срок сп. „Норма” № 6 от 2012 г.

Раздел III. Субекти на наказателния процес

По тази тема студентите могат да ползват следните литературни източници: **Трендафилова Е.**, Защитникът в наказателния процес на Република България, С., 1992; **Чиннова М.**, Защита на свидетел - обща характеристика, Съвременно право, № 6, 1999 # Наказателнопроцесуална принуда и неприкосновенност на личността, С., 1998 # Пострадалият от престъпление и Европейските стандарти, Юридически свят, № 2, 2004 (в съавторство с **Иванова М.**) # Новата директива относно правото на достъп до адвокат в наказателното производство, в съавт., сп. „Норма”, бр. 2 и бр.3 от 2014 г.; **Радева Р.**, Въпроси на гражданския иск в наказателния процес, С., 1972.

Раздел IV. Доказването по наказателни дела.

По тази тема студентите могат да ползват следните литературни източници: **Павлов Ст.**, Наказателен процес на Република България, Обща част, С., 1996; **Вучков В.**, Доказването в наказателния процес, С., 2000 # Доказателствени средства в наказателното производство. Същност и видове, С., 2010; **Ван Дайк, П., Г.Й.Х.Ван Хууф**, Европейската конвенция за правата на човека – теория и практика, С., 2000; **Рашков Б.**, Сведения, получени чрез подслушване, могат

ли да се използват като доказателства в наказателния процес, Съвременно право, № 4, 1997 (в съавторство с **Чиннова М.**) # Правни проблеми при използване на СРС, Право без граници, № 1-2, 2003 # Специални разузнавателни средства, С. 2010; **Маринова Г.**, Електронните доказателства, Правни мисъл, № 3, 2002; **Беленски Р.**, Веществените доказателства., С., 2001 # Писмените доказателства, С., 2002

Раздел V. Досъдебно производство.

По тази тема студентите могат да ползват следните литературни източници: **Трендафилова Е.**, Прокуратурата и следствието и правата на гражданите в наказателния процес, Съвременно право, № 6, 1996 # Полицейско разследване по наказателни дела, Лидер, № 7, 1999 # Задържането по НПК и правата на гражданите, Правата на човека, № 1, 1998 (в съавторство с **Цонков И.**) # За прокуратурата и надзора за законност, Свременно право, № 2, 1997; **Чинова М.**, Актовете на органите на предварителното производство. Правна същност и класификация, С., 1993 # Влизат ли в сила постановленията, издадени от органите на предварителното производство, Правна мисъл, № 4, 1993 # Полицейско производство, Съвременно право, № 3, 2002 (в съавторство с Железчев Т.); Наръчник за действията по разследване, извършени при условията и по реда на чл.212, ал.2 от НПК, С., 2015 г.; **Вучков В.**, Образуване на досъдебното производство, С., 2015 г.

Раздел VI. Съдебното производство и минималните изисквания на чл. 6 от Европейската конвенция за защита правата на човека за “надлежна съдебна процедура”.

По тази тема студентите могат да ползват следните литературни източници: **Чинова М.**, Изменение на обвинението в наказателния процес, Съвременно право, № 5, 2000 (в съавторство с **Иванова М.**) # Вземане предвид на присъдите, постановени в държавите - членки на Европейския съюз в хода на новообразувани наказателни производства, в съавт., Сп. „Норма” № 7 от 2015 г. # Вземане предвид на присъдите, постановени в държавите - членки на Европейския съюз в хода на новообразувани наказателни производства, в съавт., Сп. „Норма” № 8 от 2015 г. (продължение). # Изменение на обвинението (преглед на съдебната практика), „Норма” № 9 от 2013 г.; **Трендафилова Е.**, Съдебна практика на Върховния съд на Република България по НПК (1975 г.- 1995 г.), С., 1996 (в съавторство с **Чинова М.**, **Доковска Д.**); **Ван Дайк, П., Г.Й.Х.Ван Хууф**, Европейската конвенция за правата на човека- теория и практика, С., 2000; Европейский суд по правам человека, избранные решения, т. 1 и т. 2, М, 2000.; **Петрова Д.** Съдебното следствие в наказателния процес, С. 2016 г.

Раздел VII. Производствата за проверка на невлезли в сила съдебни актове.

По тази тема студентите могат да ползват следните литературни източници: **Кочев К.**, Върховният касационен съд в България, Съвременно право, № 3, 1994 # Апелативен съд и апелативно производство, С., 1992, **Чинова М.**, Обща характеристика на апелативното производство по НПК, Съвременно право, № 4, 1999 # Обща характеристика на касационното производство по НПК, Съвременно право, № 5, 1999 # Сб. С практиката на ВКС по въззивното производство, С., 2002 (в съавторство с **Раймундов П.**) # Сб. С практиката по касационното производство, С., 2002 (в съавторство с **Раймундов П.**); **Митов Г.**, Същност на касационното производство, С., 2011 # Въззивно производство по наказателни дела, С., 2016.

Раздел VIII. Привеждане в изпълнение на влезлите в сила присъди. Възобновяване на наказателни дела. Особени правила и особени производства.

По тази тема студентите могат да ползват следните литературни източници: **Раймундов П.**, Особените наказателни производства. Споразумението; С., 2004; **Чинова М.**, Освобождаване от

наказателна отговорност с налагане на административно наказание, Право без граници, № 1-2, 2003 (в съавторство с **Смолички П.**); **Трендафилова Е.**, За истинската същност на споразумението, Лидер, № 5, 1999; **Асенова М.**, Възобновяване на наказателни дела по искане на задочно осъден, Юридически свят, № 2, 2004 # Екстрадицията и правната помощ по наказателни дела в контекста на присъединяването на България към Европейския съюз, Съвременно право, № 2, 2004; **Митов Г.** Възобновяване на наказателни дела, С., 2011 ; **Минев П.**, Освобождаване от наказателна отговорност по чл.78а от Наказателния кодекс, С., 2012.

КУРСОВА РАБОТА

Обучението се осъществява чрез комбинирането/допълването на лекции + семинарни + дискусии + игри/симулации + индивидуални задачи + два реферата (първи и втори семестър) + студентски доклади + разрешаване на конкретни казуси + изготвяне на примерни образци от протоколи и актове по наказателни дела;

МЕТОДИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ

Крайната оценка е по шестобалната система, минималната оценка за успешно приключване на обучението е среден (3).

Методът за оценяване се основава на комплексна крайна оценка, в която се вземат предвид резултатите от: краен (семестриален изпит), междинни изпити, участие в семинари, индивидуални задания (реферати, курсови работи) до 20-25 страници максимум.

Скала за оценка (100 %): минимум 59 % за успешно полагане на изпита, т.е. среден (3); 65-70 % - добър (4); 71-81 % - мн. добър (5); 86 % и повече - отличен (6). (Скалата за оценка варира по курсове и предмети, както и в зависимост от по-подробното диференциране на оценките. Посочената по-горе в текста е масово прилагана; в около една трета от случаите (кръгло 130 университета) при възприетия минимум от 59 % скалата става "по-стръмна" (+ 5-10 % в повече за петица и шестица).

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

1. Манев, Н. Наказателнопроцесуално право (ръководство за студенти), С., 2016
2. Митов Г., Същност на касационното производство, изд.2011.
3. Рашков Б., Специални разузнавателни средства, С., 2010.
4. Цонков, И., Теория и практика на съдебното производство. Състезателността в светлината на Европейската конвенция по правата на човека, С. 2014.
5. Чинова М., Досъдебното производство по НПК. Теория и практика С., 2013;
6. Чинова М., Съкратеното съдебно следствие по НПК (практически проблеми), С., 2009 (в съавторство с Гатев Г.);
7. Чинова М., Гаранциите по НПК за осигуряване на защитена от закон тайна, С., 2011 (в съавторство с Филипова М.);
8. Чинова М., Решения на Конституционния съд по въпроси на наказателния процес, С., 2010 (в съавторство с Иванова М.)
9. Петрова Д., Съдебното следствие в наказателния процес, С., 2017.
10. Чанкова Д. Възстановително правосъдие, С., 2011 г.

LW 503

НАКАЗАТЕЛНО ПРОЦЕСУАЛНО ПРАВО

Лектор: Проф. д-юн Маргарита Чинова

1. Предмет, задачи и система на науката за наказателния процес.
2. Източници, тълкуване и действие на наказателнопроцесуалния закон.
3. Връзка на наказателнопроцесуалното право с другите отрасли на правото.
4. Наказателнопроцесуални норми, наказателнопроцесуални действия и наказателнопроцесуални правоотношения.
5. Исторически преглед на развитието на наказателния процес.
6. Наказателният процес като дейност по разглеждане на наказателни дела. Участници - държавни органи и граждани. Задачи на процеса - непосредствена и основна.
7. Наказателнопроцесуални функции.
8. Обща характеристика на фазите и етапите на наказателния процес.
9. Прекратяване и спиране на наказателното производство.
10. Система и обща характеристика на основните принципи на наказателния процес.
11. Участие на съдебни заседатели в наказателното производство.
12. Независимост на държавните органи. Назначаемост и несменяемост на съдиите, прокурорите и следователите.
13. Официално начало. Равенство на гражданите в наказателното производство.
14. Право на защита.
15. Процесуални гаранции за правото на защита.
16. Разкриване на обективната истина в наказателния процес.
17. Оценка на доказателствения материал по вътрешно убеждение.
18. Публичност. Изключения.
19. Непосредственост. Устност.
20. Състезателност. Равни права на страните.
21. Централно място на съдебното производство.
22. Разглеждане и решаване на делата в разумен срок.
23. Участници, страни и субекти в наказателния процес.
24. Съдът - главен субект на наказателния процес. Състав на съда. Актове на съда.
25. Подсъдност на наказателните дела. Видове подсъдност.
26. Прокурор. Разследващи органи.
27. Пострадал. Частен обвинител.
28. Частен тъжител.
29. Обвиняем.
30. Мерки за процесуална принуда. Цел. Обща характеристика на мерките за неотклонение.
31. Подписка. Гаранция. Домашен арест.

32. Задържане по стража.
33. Други мерки за процесуална принуда: Забрана за доближаване до пострадалия. Забрана за напускане на пределите на Република България. Отстраняване на обвиняемия от длъжност. Настаняване за изследване в психиатрично заведение. Принудително довеждане. Мерки за обезпечаване на глобата, конфискацията и отнемането на вещи в полза на държавата. Мерки за обезпечаване на гражданския иск.
34. Правна помощ. Защитник. Повереник.
35. Граждански ищец и граждански ответник.
36. Свидетел. Защита на свидетел. Защита на лица, застрашени във връзка с наказателно производство.
37. Същност на доказването по наказателни дела.
38. Предмет на доказване.
39. Тежест на доказване.
40. Същност на доказателствата.
41. Преки и косвени доказателства.
42. Първични и производни доказателства. Обвинителни и оправдателни доказателства.
43. Веществени и невеществени доказателства.
44. Същност на доказателствените средства. Разлика от доказателствата.
45. Гласни доказателствени средства.
46. Писмени доказателствени средства.
47. Веществени доказателствени средства.
48. Способи на доказване - обща характеристика.
49. Експертиза.
50. Оглед.
51. Претърсване и изземване.
52. Следствен експеримент. Разпознаване на лица и предмети.
53. Разпит на обвиняем.
54. Разпит на свидетел. Особености при разпит на малолетен и непълнолетен свидетел, на свидетел със запазена в тайна самоличност. Разпит на вещо лице.
55. Специални разузнавателни средства.
56. Допускане, събиране, проверка и оценка на доказателствения материал.
57. Обща характеристика на досъдебното производство.
58. Образуване на досъдебното производство.
59. Извършване на разследване.
60. Предпоставки за привличане на обвиняем.
61. Действия на прокурора след приключване на разследването. Обвинителен акт.
62. Прекратяване и спиране.
63. Обща характеристика на първоинстанционното производство.
64. Подготвителни действия за разглеждане на делото в съдебно заседание.
65. Действия по даване ход на делото в съдебно заседание.
66. Съдебно следствие.
67. Изменение на обвинението в съдебното производство.
68. Съдебни прения и последна дума на подсъдимия.
69. Постановяване на присъдата.
70. Обща характеристика на въззивното производство.

71. Образуване на въззивно производство. Доказателства пред въззивната инстанция.
72. Ред за разглеждане на делото от въззивната инстанция.
73. Правомощие на въззивната инстанция да отмени присъдата и да върне делото за ново разглеждане.
74. Правомощие на въззивната инстанция да отмени присъдата и да постанови нова присъда.
75. Изменение на присъдата на първата инстанция. Потвърждаване на първоинстанционната присъда.
76. Производство пред въззивната инстанция за проверка на определенията и на разпорежданията.
77. Обща характеристика на касационното производство.
78. Предмет на касационното обжалване. Предела на касационната проверка. Право на касационна жалба и протест.
79. Подаване на касационна жалба и протест. Съдържание, оттегляне, ред за разглеждане.
80. Касационни основания.
81. Правомощия на касационната инстанция. Изменение на присъдата.
82. Отменяне на присъдата и връщане на делото за ново разглеждане. Задължителни указания на касационната инстанция.
83. Привеждане в изпълнение на влезлите в сила присъди, решения и определения.
84. Производство по възобновяване на наказателни дела.
85. Особени правила при разглеждането и решаването на наказателни дела: Бързо и незабавно производство.
86. Съкратено съдебно следствие пред първата инстанция.
87. Производство по освобождаване от наказателна отговорност с налагане на административно наказание.
88. Решаване на делото със споразумение.
89. Особени правила за разглеждане на дела за престъпления, извършени от непълнолетни.

БИБЛИОГРАФИЯ ЗА КУРСА И ИЗПИТА

1. Манев Н., Наказателнопроцесуално право (ръководство за студенти), С., 2016.
2. Митов Г., Същност на касационното производство, 2011.
3. Митов Г., Въззивно производство по наказателни дела, С., 2016.
4. Митов Г., Възобновяване на наказателни дела, С., 2011.
5. Рашков, Б., Специални разузнавателни средства, С., 2010.
6. Цонков, И., Теория и практика на съдебното производство. Състезателността в светлината на Европейската конвенция по правата на човека, С. 2014.
7. Чинова, М., Досъдебното производство по НПК. Теория и практика С., 2013.
8. Чинова, М. Съкратеното съдебно следствие по НПК (практически проблеми), С., 2009 (в съавторство);
9. Чинова, М. Гаранциите по НПК за осигуряване на защитена от закон тайна, С., 2011 (в съавторство).
10. Чинова, М. Решения на Конституционния съд по въпроси на наказателния процес, С., 2010 (в съавторство).
11. Вучков В., Образуване на досъдебното производство, С., 2015.

Февруари 2017 г.